

non est libera, sed coacta. Ergo nec assensus fidei nostrae liber est, saltem per se, et quantum est ex natura motivi.

Respondeo: *Neg. mai.*, cuius falsitatem praeter alia multa, ostendit vel una haec consideratio: nimurum quod fides theologica ex ipsa ratione suae speciei est obsequium praestitum Deo, cum tamen daemones, utpote in malo obfirmati, cuiuslibet talis obsequii sint prorsus incapaces. Unde non propter divinam auctoritatem assentuntur veritatibus fidei, sed pure propter evidentiam quam habent de vera earum attestacione. Quod signanter notavit S. Thomas, tum Q. 5, a. 2, tum de Verit. Q. 14, a. 9 ad 4um dicens: « Credere aequivoce dicitur de hominibus fidelibus & et daemonibus ».

Ad rationem vero additam dico, fidem daemonum minime ponи a Iacobo in eadem linea cum fide christianorum mortua seu informi. Testimonium enim apostoli sic habet: « Fides si non habet opera, mortua est in semetipsa. Tu credis quoniam unus est Deus; bene facis; et daemones credunt, et contremiscunt ». Quasi diceret: Bene quidem facis credendo quoniam unus est Deus. Noli tamen in hac tua fide mortua securitatem habere, quia secundum quod mortua est, et non in finem charitatis relata, quamdam similitudinem p[re]se fert cum illa daemoniorum fide quae nedum securos eos faciat, causa est potius vehementis tremoris quo refugunt eum quem certissimum et severissimum iudicem expectant. Hinc clavis intelligentiae est in ultimo verbo in quo vim facit Iacobus: *et contremiscunt*. Quippe comparatio est, non quoad speciem actus, sed quoad insufficientiam ad securitatis confidentiam generandam.

Dices secundo: *Fides quae pro motivo habet perfectam in attestante evidentiā, est fides non libera, sed necessaria, tametsi requirat determinationem voluntatis, iuxta ea quae praemissa sunt in introductione, ubi de diversis modis quibus ly credere vulgo accipitur. Ergo nihil obstat quominus idem dicatur de fide theologica quae auctoritati qua tali tamquam formali obiecto innititur.*

Respondeo: *Nego consequentiam* simpliciter et absolute, quia quidquid sit de necessitate vel ratione interventus voluntatis in fide priori modo dicta, id interim est per se atque immediate

experimentalis quoque evidentiā notum: nimurum fidem qua assentimur praecise propter auctoritatem alterius, esse semper et ex natura rei in potestate nostri liberi arbitrii sitam. Non igitur valet illatio argumenti, et quaecumque opinio admittatur quoad antecedens, nulla est conclusio, quia nulla connexio.

Iterum enim iterumque considerabis quod quisquis ab evidentiā veritatis testimonii movetur, spontaneo intellectus assensu videt et iudicat esse adaequationem inter dictum et rem; adeoque videt quod ipsi testimonio debet correspondere conforme obiectum. Hoc, inquam, videt, non credit. Proinde in hoc nulla est fides quocumque modo dicta, nullusque possibilis locus interventui voluntatis, si, uti supponitur, perfecta illa sit in attestante evidentiā. Sed quia, ut iam dictum est, aliud est assentiri obiecto, attingendo illud secundum extrinsecam denominationem conformitatis cum dicto, aliud vero attingendo ipsum in suo esse intrinseco: si propter evidentiam rei prout et in quantum vestitae veraci attestacione, procedo ad affirmandam rem prout in se, tunc pono quemdam fidei actum de quo quaestio esse potest utrum requirat necne motionem voluntatis. Et dum alii alia opinantur, S. Thomas valde rationabiliter respondet affirmative, quanquam motionem hanc in casu perfectae evidentiā, puta in fide daemonum, minime liberam esse dicat, idque propter rationes assignatas in introductione § 2.

Verumtamen omnes facile intelligent, quaestionem hanc esse prorsus adiaphoram in praesenti, et quacumque solutione admissa, relinquere penitus intactum quidquid de fide theologica declaratum est ab initio usque nunc. Nisi quis nolit perspicere quomodo specificē differat assensus propter et secundum extrinsecam illam in attestante evidentiā, ab assensu propter et secundum pondus auctoritatis testificantis, quidquid nunc sit de evidentiā seu certitudine, vel maiori vel minori, vel absoluta vel respectiva, sub qua haec ipsa auctoritas menti creditis sistitur et coram praesentatur. In hoc autem ultimo genere fidenter dico quod evidentissime excluditur omnis causa assensum necessitans.

« quid, inde est quod fides est simpliciter certior, sed alia sunt
« certiora secundum quid, scilicet quoad nos ».

Demum, ad omnem removendam aequivocationem, rursus observabis quod alia est in actu fidei formalitas infallibilis veritatis, alia vero formalitas prudentis seu non temerariae adhaesionis. Item, quod hae duae formalitates a diversis principiis pendunt: formalitas quidem infallibilis veritatis a principio tum obiectivo quod est vera et non pure existimata Dei revelatio, tum subiectivo quod est infusum a Deo lumen; formalitas vero prudentis et non temerariae adhaesionis, a iudicio credibilitatis cum omnibus suis fundamentis. Et quamvis istae duae formalitates sint inseparabiliter coniunctae in *vero* actu fidei theologicae, adhuc tamen formalitas prudentiae permanere potest seincta ab infallibilitate veritatis in actu fidei *existimato*. Quae si rite et ut par est perpenderis, perspicies omnino evidenter quomodo propria ipsiusmet fidei actus certitudo nequaquam dependeat a quantitate vel ratione certitudinis actuum qui iudicium credibilitatis fundant, ac per hoc *impellunt* ad credendum non propter et secundum propria sibi motiva, sed propter et secundum pondus auctoritatis primae veritatis revelantis. Et hac de causa recte damnata est ab Innocentio XI sequens propositio: *Voluntas non potest efficere ut assensus fidei in seipso sit magis firmus quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium* (¹).

Et de proprietatibus quidem actus fidei hactenus satis. Superest ut dicatur de eius necessitate, tam secundum se, quam quantum ad ea in quae debet explicite ferri.

(¹) Enchirid. n. 1036.

THESIS XIX.

Actus fidei est pro adultis medium necessarium ad iustificationem, et non tantum disiunctive in re vel in voto, sed omnino in re. Insuper eadem medii necessitate debet fides explicite ferri in duos fundamentales articulos ab apostolo signatos Heb. XI-6, non autem, ut probabilius dicendum videtur, in mysteria Trinitatis et Incarnationis. Verum haec duo mysteria simul cum aliis quae in symbolo continentur, sunt ab omnibus necessitate saltem preecepti in Novo Testamento determinate cognoscenda, ac per hoc, explica fide credenda.

§ I.

Ubi sermo est de actu fidei et necessitate eius ad iustificationem, per se patet quod in considerationem venire non possunt infantes, vel quicumque eis aequiparantur, rationis usum nondum adepti. Hi enim cuiuslibet actus humani incapaces sunt et semper fuerunt, atque idcirco, sine ulla personali dispositione gratiam iustificationis percipiunt in baptismi sacramento. Proinde quaestio restringitur ad solos adultos, quibus omnibus necessarium initium viarum salutis asseritur esse actualis fides, prout fert constans ac perpetua Ecclesiae doctrina et praedicatio. Cum autem aliqui theologi, ut providentiam Dei salvificam facilius explicarent, (aperiendo nimirum iustificationis ianuam iis etiam ad quos nusquam pervenisset verbum auditus evangelii), hanc ipsam doctrinam quodammodo emollire atque ad sensum impro prium detorquere studiissent, imaginantes sufficientiam cuiusdam fidei late dictae ex testimonio creaturarum seu visibilis huius universi enarrantis gloriam Dei, statim fuerunt ab Innocentio XI reprobati damnatione sequentis propositionis: *Fides late dicta, ex testimonio creaturarum similiue motivo, ad iustificationem sufficit* (¹).

(¹) Enchir. n. 1040.

§ 3.

Sequitur tandem ultima actus fidei proprietas, in summa quadam certitudine consistens. Porro generatim loquendo, certitudo est firmitas applicationis ad obiectum intellectus quod est verum. Et omittendo nunc considerationes quae non essent huius loci, loquendoque in concreto pro subiecta materia, dicendum est quod certitudo considerari potest tum ex parte actus credendi, tum ex parte hominis creditis. Ex parte quidem actus credendi; et sic consistit in firmitate conformitatis ad verum, a quo actus ille nequit omnino deficere, ut circa falsum aliquando versetur; sic certitudo est quam vocant *infallibilitatis*. Ex parte autem hominis creditis; et sic consistit in firmitate adhaesionis quae dubium ac formidinem excludat; sic certitudo est quae dicitur *indubitabilitatis*. Et utroque modo, ex communi et rata theologorum sententia, (nam in ea re non datur expressa Ecclesiae definitio), excessus quidam certitudinis attribuitur actui fidei theologicae supra alios assensus naturales.

Primo igitur, certitudinem infallibilitatis competere vero actui fidei theologicae, (id est actui qui vere sit talis, et non existimate tantum), appareat manifeste ex hoc quod actus ille pro obiecto formaliter habet auctoritatem Dei revelantis quae ne de potentia quidem absoluta esse potest circa aliquid falsum; pro principio autem elicitive habitum supernaturalem qui est similiter ad veritatem omnino determinatus. Unde Tridentinum, Sess. 6, cap. 9 dicit: « Cum nullus scire valeat certitudine fidei cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum ». — Praeterea, praedictam certitudinem excedere omnem certitudinem in quibuslibet aliis naturalibus assensibus inventam, facile quoque constabit consideranti quod multo magis repugnat ut deficiat a vero assensus innixus verae Dei revelationi et elicitus ex principio gratiae, quam omnis cognitio ex naturali rationis lumine, et a fortiori ex humana fide exorta. Si igitur certitudo de qua nunc sermo, in indefectibilitate a vero est sita, sequitur actum fidei esse certiorem omni alio assensu naturali, quia magis indefecti-

bilis, seu ex maiori necessitate conformis veritati. Et hucusque quidem de certitudine fidei quoad se.

Nunq de certitudine indubitabilitatis, quae est certitudo considerata quoad nos, duo sunt habenda p[re] oculis. Primo quidem quod haec certitudo dependet ab imperio voluntatis, et secundo quod debet proportionari ponderi motivi, id est, ponderi auctoritatis primae Veritatis. Quatenus dependet ab imperio voluntatis, excludit tantum formidinem ac dubium deliberatum sive voluntarium, quia intellectus non tenetur terminis propriis, et quantum est de se, cum cogitatione assentitur. Quatenus vero proportionatur ponderi auctoritatis primae Veritatis, excedere debet in firmitate appretiativa omnem alium assensum, qui utpote ad idem subiectivae certitudinis genus pertinens, in comparationem venire possit. Proinde, « assensus fidei quoad certitudinem adhaesivam excedit excessu appretiationis intellectualis, omnes assensus naturales dependentes a voluntate ⁽¹⁾ », ita ut ipso sui actus exercitio fidelis protestetur se paratum ad deponendum omne iudicium in potestate sui liberi arbitrii existens, potius quam ab assensu praestito rebus a Deo revelatis unquam resiliat.

Rem concludet S. Thomas, qui Quaest. 4, a. 8, sic habet: « Dicendum quod certitudo potest considerari dupliciter. Uno modo ex causa certitudinis, et sic dicitur certius (*certitudine infallibilitatis*) illud quod habet certiorem causam, et hoc modo fides est certior tribus praedictis, (videlicet tribus virtutibus intellectualibus sapientiae, scientiae, et intellectus), quia fides innititur veritati divinae, tria autem praedicta innituntur rationi humanae. Alio modo potest considerari certitudo ex parte subiecti, et sic dicitur esse certius (*certitudine indubitabilitatis*) quod plenius consequitur intellectus hominis; et per hunc modum, quia ea quae sunt fidei sunt supra intellectum hominis, non autem ea quae subsunt tribus praedictis, ideo ex hac parte fides est minus certa. Sed quia unumquodque iudicatur simpliciter quidem secundum causam suam, secundum autem dispositionem quae ex parte subiecti est, iudicatur secundum

(1) Wirceburg., de Virt., n. 204.